

Jaarverslag 2019

Deltaplan
Agrarisch
Waterbeheer

Inhoud

Voorwoord	5
Voortgang DAW in 2019	6
Verdeling meest gehanteerde maatregelen	10
Supportteam is dragende kracht	12
Zoveel partners met hetzelfde doel maakt DAW krachtig	14
Positieve energie van DAW moeten we koesteren en benutten	16
Praktijkverhaal: Inzetten van natuurlijke plaagbestrijding	18
LTO Noord-bestuurder ziet veel animo voor deelname	20
Waterkaravaan is vaste waarde binnen DAW	22
PBL neemt maatregelen DAW voor het eerst onder de loep	24
Praktijkverhaal: Ervaringen met verplicht inzaaien vanggewas na mais	26
Vruchtbare Kringloop, vanaf het begin een succes verhaal	28
Met de DAW-impuls mooie stappen gezet in 2019	30
DAW biedt veel meer dan alleen subsidie	32
Praktijkverhaal: Meer aandacht voor maatregelen op gebied van verdroging	34

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2019 van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). We bieden u dit jaarverslag aan namens het Bestuurlijk Overleg Open Teelten en Veehouderij (BOOT). Met gepaste trots kijken wij terug op een jaar waarin we met het DAW mooie stappen voorwaarts hebben gezet. Boeren en tuinders werken in meer dan 400 projecten samen met waterschappen aan voldoende en schoon water en een betere bodem. En dat niet alleen, in verschillende projecten werken we ook aan maatregelen waarmee we de sector voorbereiden op de klimaatveranderingen.

In het afgelopen jaar werkten we actief aan de uitvoering van het 6e Nitraatactieprogramma. Er kwamen steeds meer projecten van de grond in de 34 grondwaterbeschermingsgebieden. We werken hard aan de DAW impuls, zodat we in 2020 beter inzicht krijgen in de water- en bodemopgaven die er in de verschillende waterschapsgebieden liggen.

Er is veel in beweging, maar we zijn er nog niet. In de verschillende waterschapsgebieden liggen belangrijke opgaven. Het is goed om samen met de boeren en tuinders te onderzoeken welke maatregelen zij als het meest effectief zien voor hun eigen gebied en bedrijf. We zijn ervan overtuigd dat, als dit per regio helder is, de motivatie om nog effectiever aan de slag te gaan er zeker zal zijn onder agrariërs.

Want we bereiken veel dankzij onze projecten: de maatregelen die we in de grondwaterbeschermingsgebieden nemen om nitraatuitspoeling in het grondwater te verminderen hebben effect. Voor agrariërs is duidelijk wat zij zelf kunnen bijdragen en wat dat voor voordelen heeft voor hun eigen bedrijfsvoering. We willen een win-winsituatie.

Het is belangrijk dat we blijven monitoren wat al onze inspanningen opleveren. We moeten laten zien welke stappen er in de agrarische sector samen met de waterschappen gezet worden. De beweging mag en moet breed uitgedragen worden. Met dit jaarverslag dragen we daar aan bij. Neemt u rustig de tijd, lees de prachtige praktijkverhalen en positieve resultaten en ontdek wat het DAW in 2019 voor positiefs teweeg heeft gebracht!

Claude van Dongen
bestuurder Bodem en
Waterkwaliteit
LTO Nederland

Sander Mager
bestuurder Unie van Waterschappen
voorzitter Bestuurlijk Overleg Open Teelt
en veehouderij (BOOT)

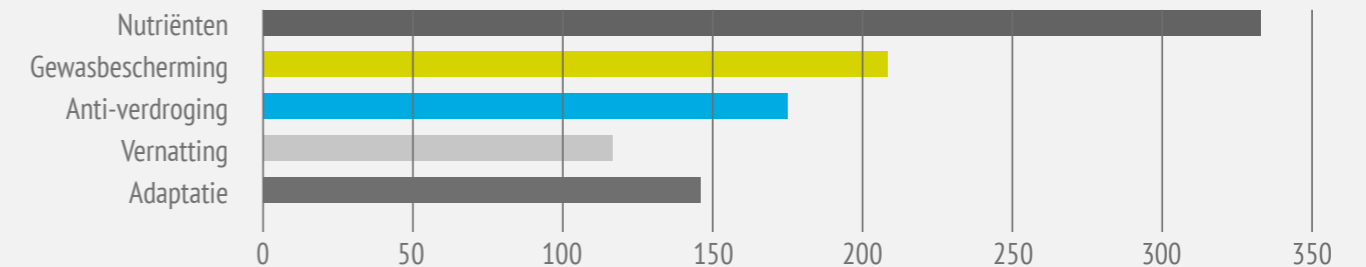
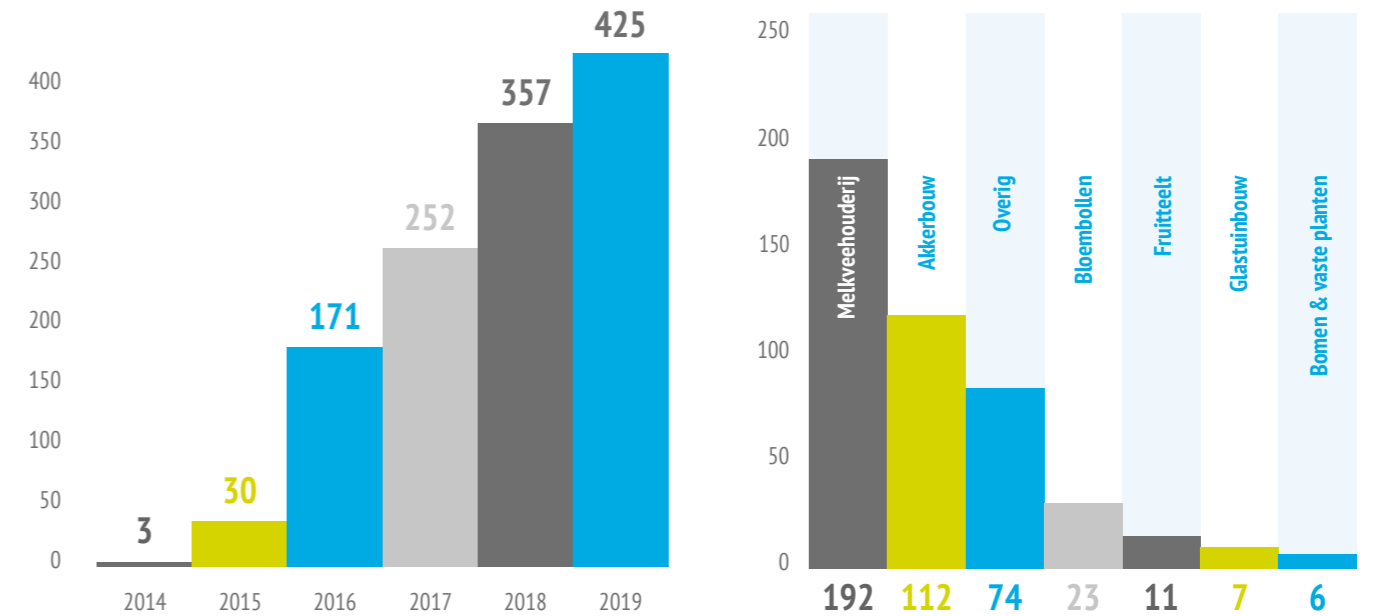
Voortgang DAW in 2019

De kennis over goed bodembeheer onder de agrariërs groeit: steeds meer agrariërs werken via de projecten van het DAW aan schoon en voldoende zoetwater en doen meer kennis op over welke maatregelen effectief zijn voor hun omgeving én bedrijf. Zo werd in de projecten veel aandacht besteed aan het goed inzaaien van een vanggewas na mais, dat in 2019 verplicht werd gesteld om nitraatuitspoeling te verminderen. Loonwerker Freddie Heuvelink deelt zijn ervaringen op bladzijde 27. Nieuwe initiatieven en projecten waren er ook in 2019 genoeg: dit jaar zijn maar liefst 68 nieuwe projecten opgestart.

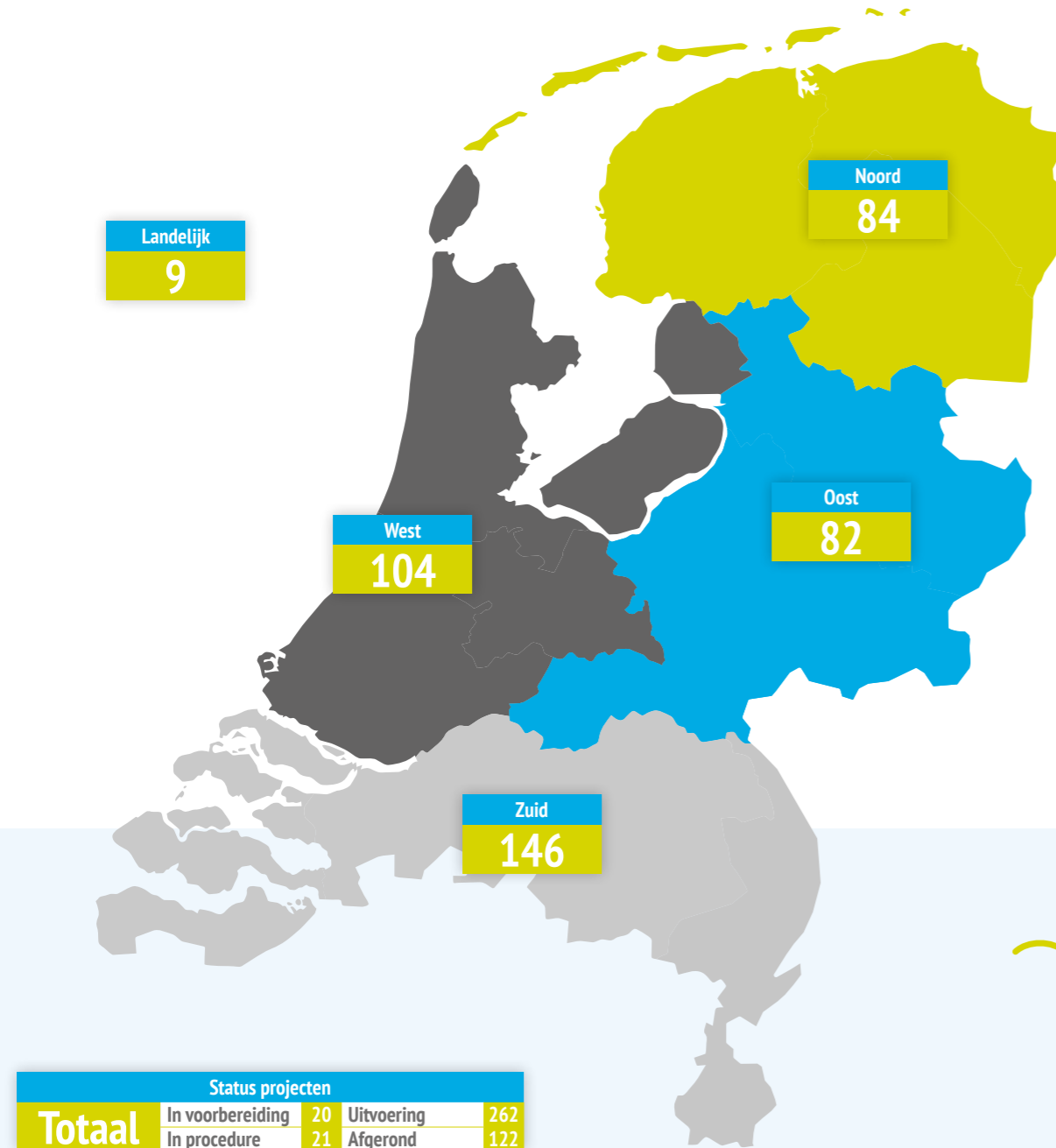
2019 was het laatste formele openstellingsjaar van de Pop3-regeling. Dit maakt dat de groei van nieuwe projecten iets achterblijft ten opzichte van de twee voorgaande jaren. Veel aandacht ging uit naar de 34 meest kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden. Via projecten als Waterwijs Boeren, Bodem UP en Boeren voor Drinkwater werken boeren aan het verminderen van de nitraatuitspoeling onder hun gewassen. Kennis en ervaringen delen is daarvan een belangrijk onderdeel, zo maakt het verhaal van tuinder en deelnemer Gert Smits op pagina 34/35 duidelijk.

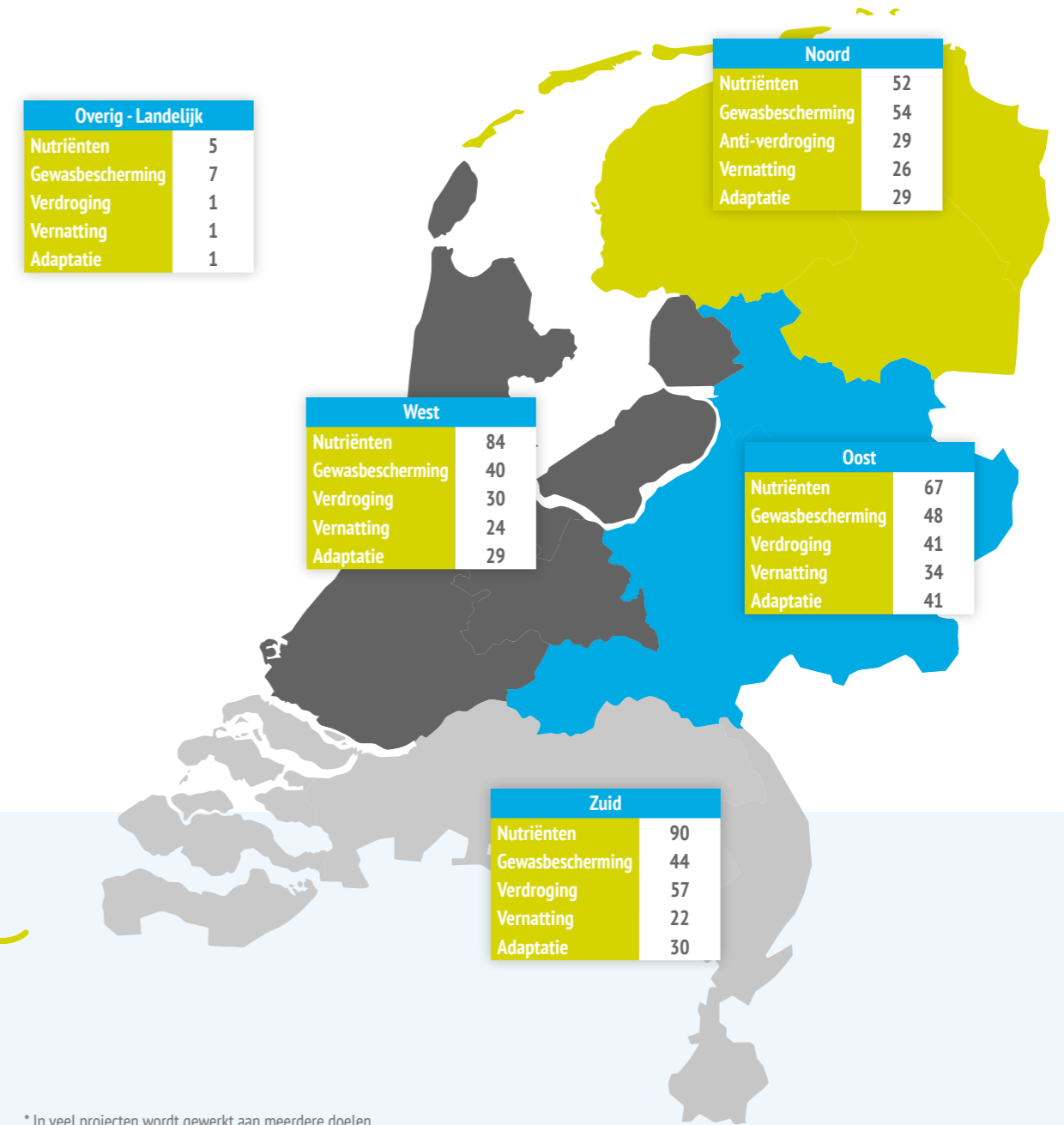
Lopende projecten

Aantal projecten per regio

Verspreiding projecten per doel over regio

* In veel projecten wordt gewerkt aan meerdere doelen.

Verdeling meest gehanteerde maatregelen

Hieronder is een verdeling weergegeven van de meest uitgevoerde maatregelen per opgave. Opvallend hierin is dat bij alle opgaven de kennisoverdracht bovenaan staat. Kennisoverdracht tussen agrariërs onderling is essentieel omdat agrariërs hiermee inzicht krijgen in de mogelijkheden en effectiviteit van maatregelen. Steeds meer informatie over effecten op het grond- en oppervlaktewater komt uit lopende projecten. Langlopende projecten geven steeds meer praktijkinformatie over de bedrijfsresultaten bij een op bodem- en waterbeheer gerichte bedrijfsvoering.

* Veel projecten dienen meerdere doelen en worden bij meerdere maatregelen meegenomen.

Nutriënten (totaal 334 projecten)	Aantal projecten
Kennisoverdracht	171
Landelijk uitrollen Vruchtbare Kringloop over alle sectoren. Het betreft hier voornamelijk het gezamenlijk opstellen van het plan door meerdere bedrijven in een gebied	58
Herinrichting erf en aanleg opvangvoorziening voor tegengaan erfafspoeling (meer dan wettelijk verplicht / afdwingbaar)	40
Integraal bedrijfsplan opstellen als onderdeel van bewustwordingsactiviteiten ter bevordering van waterbewust boeren	40
Investeringen met betrekking tot precisiebemesting	31

Gewasbeschermingsmiddelen (totaal 208 projecten)	Aantal projecten
Kennisoverdracht	121
Aanleg voorzieningen om erf/bedrijfswater te zuiveren (meer dan wettelijk verplicht / afdwingbaar)	39
Herinrichting erf en aanleg opvangvoorziening voor tegengaan erfafspoeling (meer dan wettelijk verplicht / afdwingbaar)	30
Integraal bedrijfsplan opstellen als onderdeel van bewustwordingsactiviteiten ter bevordering van waterbewust boeren	19
Investeringen in gerichte watergeefsystemen	16

Anti-verdroging (totaal 173 projecten)	Aantal projecten
Kennisoverdracht	79
Aanleg regelbare/ peilgestuurde drainage evt. in combinatie met klimaatadaptieve regelbare drainage	25
"Water vasthouden in een kavelsloot door: - het plaatsen van een LOP-stuw of - het verhogen van een bestaande duiker of - deze volledig te dempen of - het verhogen van de slootbodem	21
Integraal bedrijfsplan opstellen als onderdeel van bewustwordingsactiviteiten ter bevordering van waterbewust boeren	21
Investeringen in gerichte watergeefsystemen	18

Vernatting (totaal 118 projecten)	Aantal projecten
Kennisoverdracht	59
Aanleg / beheer natuurvriendelijke oevers en/of waterbergingsoever	17
Aanleg regelbare/ peilgestuurde drainage evt. in combinatie met klimaatadaptieve regelbare drainage	17
Integraal bedrijfsplan opstellen als onderdeel van bewustwordingsactiviteiten ter bevordering van waterbewust boeren	16
Investeringen mbt infiltratie via onderwaterdrainage (bv. veenweidegebied)	16

Adaptatie (totaal 141 projecten)	Aantal projecten
Kennisoverdracht	68
Landelijk uitrollen Vruchtbare Kringloop over alle sectoren. Het betreft hier voornamelijk het gezamenlijk opstellen van het plan door meerdere bedrijven in een gebied	19
Aanleg regelbare/ peilgestuurde drainage evt. in combinatie met klimaatadaptieve regelbare drainage	19
Integraal bedrijfsplan opstellen als onderdeel van bewustwordingsactiviteiten ter bevordering van waterbewust boeren	18
Investeringen mbt infiltratie via onderwaterdrainage (bv. veenweidegebied)	17

Supportteam is dragende kracht

Directeur-generaal IenW: Met het DAW juiste aanpak voorhanden, nu doorpakken

“Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer biedt bijzondere kansen voor zowel agrariërs als overheden”, vindt Peter Heij, Directeur-generaal bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. “Het bijzondere van het DAW is namelijk dat je bodem, water en het presteren van het bedrijf in samenhang bekijkt en ze dus ook gezamenlijk op een hoger niveau kunt tillen. En hoe meer deelnemers, hoe groter het voordeel dat we er gezamenlijk van hebben.”

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wil dat de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater verbetert terwijl het grootste gedeelte van dat water wordt beheerd door duizenden verschillende agrarische ondernemers. Hoe kom je tot een goed werkende aanpak? Directeur-generaal Peter Heij: “In 2013 initieerden LTO en de Unie van Waterschappen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, een aanpak van onderop. Natuurlijk waren wij daar heel geïnteresseerd in. En dus heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat vanaf het begin af aan het DAW voluit ondersteund, zowel financieel als qua inzet.”

Heij gelooft in de kennis en kunde van agrariërs over landbeheer. “Ik heb veel waardering voor de agrariërs die nu al op een duurzame wijze werken aan bodem en water.

Aan ons de taak om deze agrariërs daarbij te ondersteunen en zo tot de beste resultaten te komen.” Het DAW vraagt boeren rechtstreeks ‘wat helpt jullie, wat is er nodig voor beter bodem- en waterbeheer? Heij: “Daardoor hebben de deelnemers aan het DAW ook direct voordeel van de maatregelen. Dat werkt motiverend en steekt collega’s aan. En dat is essentieel, want het is echt van belang dat zoveel mogelijk agrariërs mee gaan doen”.

De samenwerking binnen studiegroepen vindt de Directeur-generaal een mooi aspect aan het DAW. “Er wordt een verbond gecreëerd, zo voelt het voor de deelnemers: samen werken we aan betere bodem- en waterkwaliteit.”

Die samenwerking ziet Heij ook terug in het Supportteam van het DAW. Dit team, bestaande uit verschillende stakeholders zoals de LTO, Kadaster, RVO en Rijkswaterstaat is volgens hem de dragende kracht onder het initiatief. “Met elkaar bieden ze stabiliteit aan de projecten die het DAW uitvoert en zorgen ze tegelijkertijd voor scherpte en vernieuwing. Dat is ook nodig om verder te komen.”

Al meerdere malen heeft Heij DAW-boeren bezocht, het enthousiasme van de agrariërs overtuigt hem van het succes van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. “En ik beseft dat werken aan een betere waterkwaliteit niet gemakkelijk is. Alles op het boerenbedrijf hangt met elkaar samen. Het vergt maatwerk, iedere agrarische onderneming is anders.

Ik vind het daarom ook zo belangrijk dat we vaker onze waardering uitspreken voor de manier waarop agrariërs om weten te gaan met alle uitdagingen die op een agrarisch bedrijf samenkomen. We staan nog voor een flinke opgave maar zonder de vindingrijkheid van agrariërs zullen we er zeker niet komen.” Inmiddels zijn er meer dan vierhonderd DAW-projecten en werken dus steeds meer agrariërs aan een betere bodem- en waterkwaliteit. Met de toegezegde extra middelen van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat kan het DAW de komende jaren worden voortgezet en kunnen nog meer agrariërs deel gaan nemen. Heij: “Met het DAW hebben we een goede aanpak voorhanden, overheden en agrariërs werken gezamenlijk aan een betere bodem- en waterkwaliteit. Ik geloof in die samenwerking. Nu is het zaak dat we doorpakken.”

Zoveel partners met hetzelfde doel maakt DAW krachtig

Kadaster maakt effecten van maatregelen zichtbaar

De jarenlange ervaring met herinrichting in het landelijk gebied komt het Kadaster goed van pas bij de uitvoering van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Bert Hoeve, directeur Landregistratie & Geografie bij het Kadaster: “Wij zijn van de kaarten, cijfers en de landinrichting en worden door agrariërs als een neutrale en bekende gesprekspartner gezien.”

Volgens Bert Hoeve is het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer een unieke uitdaging in de portefeuille van het Kadaster. “Een bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgave om de KRW-doelstellingen te realiseren is bijzonder voor het Kadaster: dit is een nieuwe loot aan de stam” Het Kadaster voert het project uit op verzoek van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, maar opereert vooral ondersteunend aan LTO. “Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer is immers een project voor en door boeren, dus werkt het Kadaster nauw samen met LTO Nederland op basis van onze data, kennis van gebiedsontwikkeling en het beschikbaar stellen van programmacoördinatie, die voor de uitvoering van dit programma noodzakelijk is.”

Effecten maatregelen monitoren

Na zes jaar uitvoering van het DAW willen stakeholders weten wat de effecten zijn van maatregelen die agrariërs nemen. “Het Kadaster reikt daarbij – samen met de WUR en RVO - de informatie aan waardoor we de juiste gegevens monitoren en zichtbaar kunnen maken wat tot nu toe is bereikt.” Op basis hiervan kan een planning gemaakt worden welke maatregelen nog meer noodzakelijk zijn om de doelstellingen in 2027 te halen. Het Kadaster is vanwege de landinrichtingsprojecten een bekende gast aan de keukentafel van de agrariër, vertelt Hoeve. “Ik merk dat het contact met boeren prettig en goed is. Dat is bijzonder belangrijk om draagvlak te realiseren voor de soms ingrijpende maatregelen voor de agrariër.”

Boeren en tuinders moeten zoveel mogelijk de kans krijgen om de mogelijkheden voor hun eigen bedrijf te benutten, vindt Hoeve. “De boer is de expert, dat merk ik iedere keer weer wanneer ik een DAW-project bezoek. Agrariërs hebben zoveel kennis over hun percelen en zelf ideeën over hoe ze de bodem- en waterkwaliteit op hun bedrijf kunnen verbeteren. Die expertise moeten we benutten. Dat zorgt dat deelnemers meer betrokken en enthousiast zijn over deelname aan het DAW en heeft ook aantrekkingskracht op andere boeren en tuinders.”

Samenwerking maakt van DAW uniek project

Zoveel verschillende partners die samenwerken aan hetzelfde doel in een project voor en door boeren, maakt directeur Bert Hoeve niet vaak mee. “Daardoor is het DAW een uniek én krachtig project. En dat is nodig, want er moet nog veel gebeuren voordat in 2027 de DAW-onderdelen van de KRW-doelstelling afgevoerd kunnen worden. We zijn op stoom, nu moeten we doorzetten. Als we slim omgaan met het DAW-budget en de beschikbare middelen combineren met andere Europese middelen, kunnen we volgens mij heel ver komen in 2027.” En dat succes valt of staat wat Hoeve betreft met de positieve insteek die het DAW zo eigen is: “Laten we die met elkaar vasthouden.”

Sander Mager, Unie van Waterschappen:

Positieve energie van DAW moeten we koesteren en benutten

Sander Mager, sinds oktober vorig jaar bestuurslid van de Unie van Waterschappen en voorzitter van het Bestuurlijk Overleg Open Teelten en Veehouderij (BOOT), is van oorsprong bioloog en heeft vanuit verschillende functies ervaring opgedaan met de agrarische sector. Daarnaast is hij jarenlang actief geweest in de politiek. In zijn baan als waterschapbestuurder komen deze twee zaken bij elkaar. Binnen het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht heeft hij onder andere de portefeuille waterkwaliteit en biodiversiteit. Binnen de Unie van Waterschappen houdt hij zich ook met de waterportefeuille bezig. Hoe kijkt deze bestuurder tegen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) aan? Wat gaat goed en wat kan beter?

“In mijn carrière ben ik de agrarische sector veel tegengekomen”, vertelt Sander Mager. “Zo heb ik onder andere bij het ministerie van Landbouw gewerkt als strategisch beleidsmedewerker en ben ik programmadirecteur geweest van een programma rond duurzaamheid in de agrarische sector. Ik geloof in de innovatiekracht van deze sector en vind het mooi om zelf een kleine bijdrage te leveren aan een duurzaam georganiseerd Nederland.”

Waterbeheer en ondernemerschap gaan hand in hand binnen DAW

Over DAW is hij duidelijk. “Ik zie dit als het voorbeeld van hoe waterbeheer en goed ondernemerschap hand in hand kunnen gaan. Binnen het DAW zijn veel voorbeelden te vinden van gemotiveerde

boeren en tuinders die bezig zijn hun bedrijf te verduurzamen en daarbij ook innovaties inzetten.” Als mooi voorbeeld noemt Mager het project Polderkennis op Peil. Melkveehouders in Utrecht-West werken samen aan opgaven rond water- en bodemkwaliteit. Zij wisselen kennis uit en de kringlooppaanpak wordt bij hen onder de aandacht gebracht. Goed bodembeheer speelt hierbij een sleutelrol. “Het doel van dit project is om de stikstofbenutting met 10% te verbeteren en 5% betere fosfaatbenutting te bereiken en zo de emissies naar het water te verminderen”, licht Mager toe. “Niet alleen boeren wisselen kennis uit, maar ook kennis, ideeën en inzichten van waterschappen, agrarische collectieven en onderzoeksinstellingen worden meegenomen en andersom leren wij veel van de boeren.”

Kracht van de samenwerking

De kracht van het DAW zit volgens Mager vooral in de samenwerking. “Dat zie je binnen zo’n project als Polderkennis op Peil, maar ook in Proefpolder Kringlooplandbouw. Hierin weten boeren, waterschappers en kennisinstellingen elkaar goed te vinden en dat levert resultaat op. Dit is een cultuurverandering en heeft in sommige gevallen tijd nodig. Zeker nu de druk richting 2027 zal toenemen, is het van belang dat we samen blijven optrekken. De roep om maatregelen en de monitoring daarvan zal steeds sterker worden. Voor dat laatste is echt nog wel een slag te maken. Het is dan zaak om elkaar vanuit wederzijds respect en vertrouwen te blijven vinden.”

Kennis tussen waterschappen uitwisselen

“Ik vind dat de Unie van Waterschappen hierbij ook haar eigen verantwoordelijkheid moet pakken”, zegt Mager. “We zien dat er verschillen in aanpak tussen de waterschappen zijn. Daarom is het van belang dat we onderling kennis en ervaring uitwisselen.”

Als bestuurder wil ik dat zelf ook faciliteren. Een bijeenkomst zoals die in het najaar van 2019 in Klazienaveen was georganiseerd*, draagt hier zeker aan bij. Maar we zullen ook vaker in gesprek moeten met het IPO, want ook de provincies hebben een verantwoordelijkheid op het gebied van waterkwaliteit.”

Positieve energie behouden

Tot slot doet Mager een oproep aan alle partijen. “Laten we kijken welke hobbels we nog tegengekomen tot 2027 en laten we die samen wegnemen. We moeten de positieve energie van DAW vasthouden en met elkaar blijven optrekken. Want dat zijn belangrijke bouwstenen voor de toekomst en voor het behalen van de KRW-doelen in 2027. Ik reken er nog steeds op dat in 2027 alle boeren meedoen met het DAW.”*

* Bestuurders en ambtenaren van waterschappen, LTO en ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Infrastructuur en Waterstaat bogen zich tijdens een bestuurlijke bijeenkomst over de DAW-impuls. Besproken werd welke wateropgaven op het gebied van agrarisch waterbeheer er liggen per regio en hoe het DAW daarop kan inspelen. De bijeenkomst was een initiatief van het BOOT.

Praktijkverhaal:

Inzetten van natuurlijke plaagbestrijding

Samenwerking tussen agrarische natuurvereniging en het DAW

De agrarische sector wil dat de emissies van gewasbeschermingsmiddelen in 2030 zoveel mogelijk zijn beperkt. In diverse projecten van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer spelen agrariërs daar al op in. Zo leren DAW-boeren in een project met het Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen (ANOG) over natuurlijke plaagbestrijding en onkruidbeheersing.

Akkerbouwer Gert Baas uit Vriescheloo (Groningen) hanteert in plaats van een halve meter teeltvrije zone een bufferstrook van 3 meter. De drie meter brede zone heeft hij ingezaaid met een mengsel van verschillende zaden met als doel de waterkwaliteit in de sloot te verbeteren en insecten te trekken als natuurlijke plaagbestrijding.

Gert Baas is akkerbouwer in Oost-Groningen en teelt onder meer aardappelen, bieten, granen en uien. Hij is een van de zestig akkerbouwers die deelneemt aan het kennisproject 'Meer kennis, minder gewasbeschermingsmiddelen in Oost-Groningen'. Dat project is een initiatief van de Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen (ANOG) in samenwerking met het DAW. Baas: "Een teeltvrije zone is sowieso verplicht in de akkerbouwteelt, door dit project breid ik die uit. In 2019 al voor de derde keer. Door die bufferstrook blijf ik met mijn gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen verder weg van de sloot, wat goed is voor de waterkwaliteit."

Natuurlijke plaagbestrijding

De nadruk in het project ligt naast het verbeteren van de waterkwaliteit en biodiversiteit op meer leren over natuurlijke plaagbestrijding en onkruidbeheersing. In studiegroepen en tijdens demobijeenkomsten wisselt Baas ervaringen uit over verschillende teeltmethoden en leert hij over hoe je overlast gevende insecten kunt bestrijden met een natuurlijke vijand. "Het graanhaantje bijvoorbeeld wordt gegeten door lieveheersbeestjes en spinnen, dat wist ik niet. Interessant om eens uit te proberen."

Meer leven in de akkerranden

Deelnemers aan het project leren ook hoe ze de waterkwaliteit in hun sloot kunnen beoordelen en ontdekken wat de effecten zijn van de verschillende bewerkingsmethoden op het onkruid in akkerranden. Baas: "Momenteel onderzoeken we de waterkwaliteitsverschillen in een sloot met een brede teeltvrije zone en met de standaard teeltvrije zone. De resultaten zijn nog niet binnen, maar ik verwacht een schonere sloot." Goed voor insecten als de bij is de brede bloemrijke rand sowieso, weet Baas: "We monitoren de insecten langs de akkers. Door deel te nemen aan dit project ben ik mij veel bewuster van al het leven op mijn percelen. Dat is het begin."

Of hij de bufferzones zou toepassen zonder vergoeding? Baas denkt van niet. "Ik vind het mooi dat we door de bufferstrook de kwaliteit van het water en de natuur verbeteren. Ik moet alleen wel een boterham verdienen, een kostendekkende vergoeding lijkt mij niet meer dan logisch."

Meer kennis, minder gewasbeschermingsmiddelen

De Agrarische Natuurvereniging Oost-Groningen (ANOG) werkt in het project 'Meer kennis, minder gewasbeschermingsmiddelen' nauw samen met waterschap Hunze & Aa's. Het project wordt ondersteund door provincies Groningen en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Al zestig deelnemers zijn aan de slag gegaan om bufferstroken aan te leggen en verbreden hun kennis over het verbeteren van de waterkwaliteit.

LTO Noord-bestuurder ziet veel animo voor deelname

Het DAW helpt vanuit het boerenperspectief

In provincie Friesland is LTO Noord-bestuurder Tineke de Vries het aanspreekpunt op het thema Water & Bodem. Voor de provincies in Noord-Nederland doet ze dit samen met twee collega-bestuurders uit Drenthe en Groningen. “Het DAW helpt vanuit het boeren perspectief. Het is een win-win situatie”, aldus De Vries.

Van het initiëren van projecten, het opstellen van projectplannen tot de evaluatie na een project: bij alle fases in DAW-projecten is LTO Noord-bestuurder en akkerbouwer Tineke de Vries aangehaakt. In 2019 werkte ze, samen met veel betrokken boeren, op volle kracht aan lopende projecten zoals Bodem APK en Vruchtbare Kringloop Noord-Nederland. Ook nieuwe projecten zijn mede dankzij LTO Noord opgestart, denk aan ‘Boeren Meten Water’ waarin de focus vooral ligt op monitoring en waterbeheer. De Vries: “Deelnemers aan het DAW laten zien dat ze bereid zijn om actief te werken aan water- en bodemopgaven en willen tegelijkertijd positieve resultaten bereiken op hun bedrijf. De DAW-coördinatoren spelen hierin een belangrijke rol.”

Eenvoudige zelf aan de slag

Het meest enthousiast is De Vries over het DAW-project Schoon Erf, Schoon Water dat in 2016 is opgestart. “Het maakt mij trots dat bijna alle melkveehouders in de provincie meedoen aan dit project en goede resultaten behalen.” De deelnemende agrariërs werken aan het voorkomen van erfafspoeling. “Het verhaal van dit project is helder en overtuigend: maatregelen om erfafspoeling te voorkomen zijn niet duur, maar hebben groot effect en het DAW ondersteunt bij het nemen van die maatregelen.” Daardoor deden veel boeren mee en dat voorkwam dat de overheid maatregelen nam.

Uitdagingen

Niet alle projecten verlopen zo succesvol als Schoon Erf, Schoon Water. Om, voornamelijk bij akkerbouwers, het brede middelenpakket van gewasbeschermingsmiddelen te behouden wordt in verschillende projecten gewerkt aan het verminderen van emissies. “Agrariërs hebben hun nek uitgestoken en maatregelen getest op praktijkschaal, investeringen gedaan en gebruiken soms andere middelen, maar er is geen sprake van behoud van middelenpakket.”

Ik zie dat de motivatie bij de deelnemende boeren dan snel wegvloeit. Het is volgens mij heel belangrijk dat we de overheid hier meer bij betrekken en gezamenlijk vooruitkijken: wat hebben agrariërs nodig om ook in de toekomst goed te kunnen ondernemen?”

Toekomst

De Vries is blij met de stappen die boeren dankzij de middelen via het DAW nemen. “De vooruitgang die we de afgelopen jaren hebben geboekt moeten we in 2020, en verder, gaan voortzetten. Elk gebied heeft zijn eigen uitdagingen. In Noord-Nederland zal de focus vooral liggen op bodem en verzilting, maar op zandgronden bijvoorbeeld is vooral de droogte en uitspoeling problematisch terwijl in de lagere gebieden de bodemdaling een uitdaging is”.

De Vries vindt het belangrijk dat het DAW-programma ook voor de komende jaren verlengd wordt en dat ze de deelnemende boeren continuïteit kan garanderen. “De beweging die de afgelopen jaren is ingezet moet ook in de toekomst gewaarborgd worden.”

Waterkaravaan is vaste waarde binnen DAW

Alweer drie jaar geleden startte het communicatieteam van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) met de Waterkaravaan. Een initiatief dat speciaal gelanceerd is om boeren en waterschappers dicht bij elkaar te brengen. Inmiddels is de Waterkaravaan een vaste waarde binnen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en wordt er volop gebruik van gemaakt. De Waterkaravaan is een verzameling van activiteiten die ervoor zorgen dat boeren enthousiast worden om samen met de waterschappen te werken aan voldoende, schoon water en een betere bodem.

Website agrarisch waterbeheer

Wat gebeurt er aan activiteiten door de Waterkaravaan? Een belangrijk onderdeel van de Waterkaravaan is de website agrarischwaterbeheer.nl. Op deze website vinden boeren nuttige informatie over maatregelen die ze kunnen treffen om bodem- en waterkwaliteit te verbeteren en hun bedrijfsrendement verhogen. Ook valt te lezen hoe collega-boeren zaken aangepakt hebben en worden ze op de hoogte gehouden van nieuwe subsidies en andere regelingen die voor hen van belang kunnen zijn.

Zestig procent meer websitebezoekers

We werken voortdurend aan het actualiseren en aantrekkelijk houden van de website agrarischwaterbeheer.nl. Dat doen we door aanpassingen in de lay-out te doen, functionaliteiten toe te voegen, maar vooral door het dagelijks plaatsen van nieuwe artikelen, nieuwsberichten en filmpjes. Ook zijn in 2019 de projecten in de grondwaterbeschermingsgebieden toegevoegd aan de website.

Dat resulteerde in zestig procent meer bezoekers. De toename van het gebruik is vooral toe te schrijven aan zoekmachines. Mensen komen bijvoorbeeld via Google op de website wat wil zeggen dat de site kwalitatief goed in elkaar zit en autoriteit heeft.

Kennis delen en elkaar inspireren

Als boeren enthousiast zijn over een maatregel of meer willen weten over een project in hun omgeving, kunnen ze deelnemen aan bijeenkomsten of stappen ze in de Waterkaravaanbus die langs succesvolle DAW-projecten rijdt. Vaak worden deze excursies georganiseerd door een regiocoördinator of projectleider. Zij nodigen boeren, waterschappers en andere bestuurders uit om naar inspirerende voorbeelden in het land te reizen en op die manier ideeën en inspiratie op te doen.

In 2019 toerde de Waterkaravaan volop door het hele land. In totaal reed de bus 15 keer naar verschillende projecten, onder andere naar Groningen, de Veluwe en Overijssel. Een internationale delegatie stapte in Amsterdam en Abcoude uit om te praten over internationale kennisuitwisseling over water en bodem. Dit jaar hebben voor het eerst ook studenten gebruik gemaakt van de bus. Zij bezochten Friese projecten die zich richten op de bedrijfswaterwijzer, een instrument dat het watermanagement in beeld brengt voor de melkveehouderij, en drainage.

Tijdens bijeenkomsten krijgen boeren meer informatie over lopende projecten en wordt er kennis gedeeld. In 2019 zijn onder de vlag van de Waterkaravaan negen bijeenkomsten georganiseerd. De bijeenkomsten hadden verschillende onderwerpen, zoals: Biomassa als bodemverbeteraar, Biologisch boeren en Water & Bodem, Bodemverdichting en Grondig boeren met mais. In totaal zijn hier meer dan 1200 boeren mee bereikt.

Praktijkverhalen

Natuurlijk laten we op onze website zien wat er gebeurt rond de Waterkaravaan. We schreven in het afgelopen jaar 33 artikelen over de meest uiteenlopende onderwerpen: van het DAW als voorbeeld voor kringlooplandbouw tot organisch restmateriaal als bodemverbeteraar. Deze verhalen zijn bedoeld om boeren te inspireren en worden geplaatst op de website. We vestigen hier de aandacht op via de social mediakanalen, zoals Facebook en Twitter.

U volgt ons toch ook?

 /DeltaplanAgrarischWaterbeheer

 @daw_nl

PBL neemt maatregelen DAW voor het eerst onder de loep

De uitdaging voor het DAW is deelnamepercentage omhoog krijgen

Links Frank van Gaalen. Rechts Leonard Osté.

Voor het eerst heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) de voorziene maatregelen van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer meegenomen in de zes-jaarlijkse evaluatie van de Kaderrichtlijn Water, die dit keer is ondergebracht in de Nationale analyse waterkwaliteit. Het DAW is van groot belang, vindt onderzoeker Leonard Osté van PBL: “De wateropgave is groot, maar de positieve energie waarmee het DAW boeren meeneemt ook.”

Samen met collega Frank van Gaalen onderzocht Leonard Osté op verzoek van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat of de geplande maatregelen door de verschillende partijen voldoende resultaat opleveren om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen. Voor het eerst werden maatregelen van agrariërs via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer meegenomen in de analyse. Osté: “Het DAW loopt nu een tijdje en is een belangrijke gesprekspartner voor waterschappen en andere overheden bij het vaststellen van de Stroomgebiedbeheerplannen voor 2022 - 2027. We vonden het belangrijk om ook de voornemens van het DAW mee te nemen in de analyse omdat zij een grote bijdrage kunnen leveren.”

Dertig maatregelen met effect

Voor de Nationale analyse Waterkwaliteit heeft het kernteam DAW een overzicht gemaakt van dertig maatregelen met effect op de waterkwaliteit. Denk aan andere of minder bemesting, diepwortelende gewassen of vanggewassen zaaien, mechanische onkruidbestrijding, toepassen van niet-kerende grondbewerking enzovoort. Al deze maatregelen hebben als doel stikstof- en nitraatmissies naar het oppervlaktewater te verminderen of nutriënten efficiënter te benutten.

Landbouwbestuurders hebben vervolgens ingeschat hoeveel agrariërs de maatregelen zullen uitvoeren, mits het mestbeleid en subsidiemogelijkheden hetzelfde blijven. Leonard Osté: “Ook is ingeschat wat het aandeel deelnemers is, wanneer de ondersteuning vanuit het DAW en de subsidies worden uitgebreid. En we bekeken wat er zou gebeuren wanneer alle agrariërs in Nederland alle dertig maatregelen zouden uitvoeren. Berekningen met het Nationaal Watermodel laten zien dat het DAW zeker geen verspilde moeite is. De reductie van de actuele bemesting door DAW-maatregelen kan variëren van enkele procenten (bij gelijkblijvende ondersteuning met kennis en middelen) tot tientallen procenten als alle boeren de geselecteerde maatregelen zouden uitvoeren. Bovendien kan een reductie in een agrarisch gebied effect hebben op meerdere benedenstroomse wateren.”

Intensieve begeleiding

“De uitdaging voor het DAW is om het deelnamepercentage omhoog te krijgen”, zegt Osté. “Hoe meer boeren meedoen, hoe groter de bijdrage aan het verbeteren van het oppervlaktewater.” Voorbeelden van effectieve projecten zijn bijvoorbeeld Waterwijs Boeren, Boeren voor Drinkwater en Duurzaam Schoon Grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden. Agrariërs worden in die projecten intensief begeleid en krijgen adviezen passend bij hun bedrijf. “Dat maakt meedoen voor boeren natuurlijk erg aantrekkelijk.”

Praktijkverhaal:

Ervaringen met verplicht inzaaien vanggewas na mais

Loonwerker Heuvelink: 'Tachtig procent van de percelen staat gras prima'

Sinds 2019 is het verplicht om uiterlijk 1 oktober een vanggewas in snijmaispercelen toe te passen. Zo wordt voorkomen dat stikstof die niet door mais is opgenomen, uitspoelt. Hoe pakt de nieuwe richtlijn in de praktijk uit? En wat zou nog beter kunnen? Loonwerker Freddie Heuvelink van Loonbedrijf Almen-Harfsen deelt zijn ervaringen.

Het is in 2019 een veelvoorkomend onderwerp in de studie- en demobijeenkomsten van projecten die het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer ondersteunt: het verplicht zaaien van een vanggewas op maispercelen vóór 1 oktober. De verplichting geldt op zand- en lösgonden en bezorgde ook loonwerker Freddie Heuvelink uit Almen (Achterhoek) wel wat kopzorgen: "Welk soort vanggewas pas je toe? Zaai je de groenbemester direct met de mais, kies je voor onderzaai of probeer je snel na het oogsten van de mais een vanggewas op het perceel te krijgen? En ook qua planning waren er wat uitdagingen. De timing bij onderzaai is bijvoorbeeld erg belangrijk, de mais moet niet te hoog zijn, maar ook niet te laag. Dan wint het vanggewas het van de mais."

Als Heuvelink nu door de stedendriehoek Zutphen-Lochem-Deventer rijdt, is hij niet ontevreden over hoe het vanggewas er op de velden bij staat. "Zeker gezien de droogte denk ik dat we blij mogen zijn. Ik dacht dat het gras zou verdrogen, maar op tachtig procent van de percelen staat het gras er prima bij." En ook de mais die hij er dit najaar bij de veehouders heeft afgehaald, was acceptabel.

Roterende maisschoffel

De meeste klanten van Heuvelink kozen voor onderzaai: het zaaien van een vanggewas als de maisplant tot kniehoogte is gegroeid. "Groot voordeel is dat het oogstmoment van de mais flexibel blijft." Om het vanggewas er goed in te krijgen, gebruikt de loonwerker een maisschoffel met roterende schoffels. "Met rijafstanden van 75 centimeter kun je op een fatsoenlijke manier de onderzaai zaaien en is de schade aan de mais nihil."

Goede ervaringen heeft Heuvelink met het zaaien van de Italiaans Raaigras. "Dat is een goede als je onderzaai toepast. Rietzwenk is ook een vanggewas, maar adviseer ik alleen voor het zaaien voor opkomst van de mais. Als je zoals vorig jaar droge omstandigheden krijgt dan wint Rietzwenk het van de mais." Het liefst zou Heuvelink zien dat de datum om een vanggewas in te zaaien verzet wordt na 15 oktober. "1 oktober is wat mij betreft net te krap: kalenderlandbouw bestaat niet. Een vanggewas zaaien ná het hakselen van de mais heeft mijn voorkeur. Het zaaien van een vanggewas is goed voor het verhogen van de organische stof in de bodem en voorkomt uitspoeling van stikstof, maar het telen van een goed hoofdgewas, de mais, heeft voorrang. Het nadeel van onderzaai is dat het niet mogelijk is om de eventuele structuurschade na de oogst te herstellen."

Cumela: "Meer samenwerking DAW en Cumela goede ontwikkeling"

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer betreft loonwerkers steeds meer bij haar projecten. Ook werken het DAW en Cumela vaker samen aan projecten. Een ontwikkeling die bodemadviseur Gerben Zijlstra van Cumela van harte toejuicht. "We dragen de projecten van het DAW een warm hart toe vanwege de praktische en toepasbare kennis die het deelnemers biedt. We attenderen onze leden daarom ook op projecten en bijeenkomsten van het DAW. Aandacht voor de bodem is er steeds meer, ook loonwerkers merken dat. Meer kennis van maatregelen en machines die bijdragen aan een betere bodem- en waterkwaliteit is belangrijk, zeker voor loonwerkers. Uiteindelijk bewerken zij het vaakst de landbouwgronden van Nederland."

Vruchtbare Kringloop;

vanaf het begin een succesverhaal

Vruchtbare Kringloop was één van de eerste projecten die onder de paraplu van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer viel. En door de heldere en praktische aanpak één van de succesvolste: er lopen in bijna alle provincies Vruchtbare Kringloop-projecten. Gedurende een aantal jaren leren agrariërs van elkaar en experts over kringlooplandbouw en duurzaam bodem- en waterbeheer. Door te werken met de KringloopWijzer krijgen de deelnemers meer inzicht in hun bedrijfsvoering en kunnen ze beter sturen voor een beter bedrijfsrendement. Met Vruchtbare Kringloop halen we positieve resultaten, de aanpak werkt!

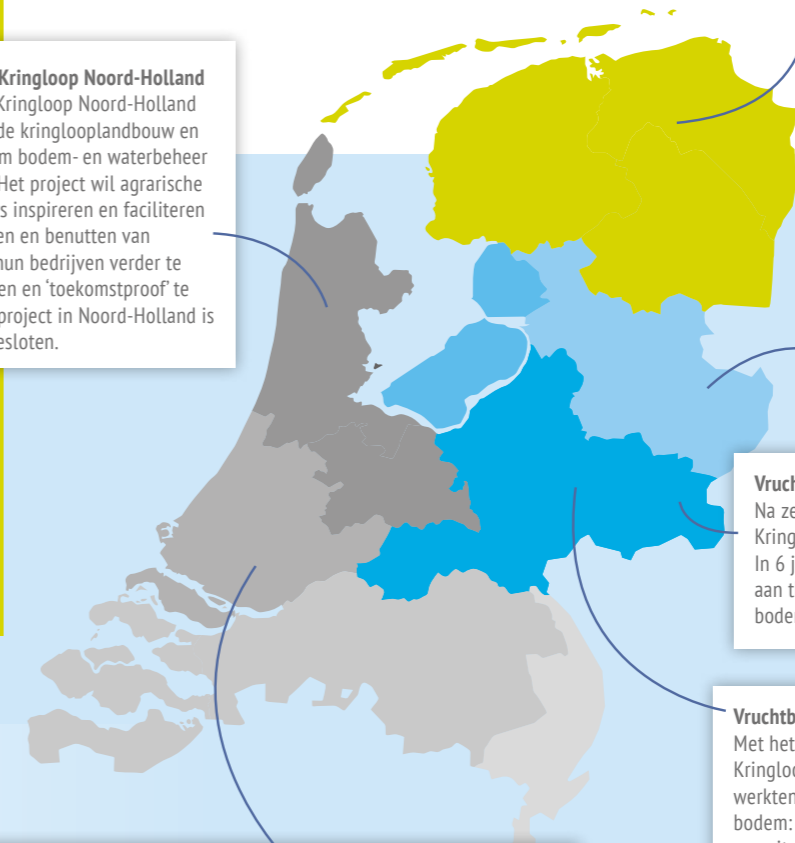
Regiomanager Judith Snepvangers, LTO Noord regio Oost

"In de projecten van Vruchtbare Kringloop gaan boeren met elkaar op zoek naar nieuwe kennis en praktijkervaringen voor de opgaven van morgen en overmorgen. Vanuit de eigen bedrijfsvoering kunnen deelnemers nieuw 'gereedschap' ontdekken dat past bij hoe zij boeren. Dat levert langjarige winst voor de boer én voor de omgeving op. De kracht van Vruchtbare Kringloop zit 'm wat mij betreft in de samenwerking tussen partners met verschillende achtergronden en behoeften en de aansluiting bij wat ondernemers in gebieden willen en nodig hebben. Ieder VK-project is daarom anders en uniek, maar wel met gelijke ambitie: toekomstbestendige boeren."

Vruchtbare Kringloop Noord-Holland
Vruchtbare Kringloop Noord-Holland (VKNH) wil de kringlooplandbouw en het duurzaam bodem- en waterbeheer stimuleren. Het project wil agrarische ondernemers inspireren en faciliteren in het creëren en benutten van kansen om hun bedrijven verder te verduurzamen en 'toekomstproof' te maken. Het project in Noord-Holland is in 2019 afgesloten.

Vruchtbare Kringloop Noord-Nederland
Friese, Drentse en Groningse melkveehouders gaan in Vruchtbare Kringloop Noord-Nederland (VKNN) aan de slag met een optimaler gebruik van de bodem en efficiëntere mineralenbenutting. Dat is niet alleen goed voor de bodem- en waterkwaliteit en biodiversiteit, maar ook voor de resultaten van het melkveebedrijf. Het project is in Noord-Nederland verdeeld in verschillende projecten per provincie.

Vruchtbare Kringloop Overijssel
In Vruchtbare Kringloop Overijssel (VKO) werken Overijsselse melkveehouders aan het verbeteren van de vruchtbaarheid van hun bodem. VKO wil melkveehouders inspireren en faciliteren om efficiënter met de mineralen op hun bedrijf om te gaan. Het project loopt tot 2021.

Vruchtbare Kringloop Achterhoek
Na zes succesvolle projectjaren gaat Vruchtbare Kringloop sinds 2020 verder als boerenvereniging. In 6 jaar tijd hebben de VKA-deelnemers gewerkt aan thema's als eiwit van eigen land, duurzamer bodem- en waterbeheer en kringlooplandbouw.

Vruchtbare Kringloop Gelderland
Met het project Vruchtbare Kringloop Gelderland (VKG) werkten agrariërs aan een vitale bodem: dat is immers de basis voor een vitaal platteland. Het project is in 2019 afgesloten.

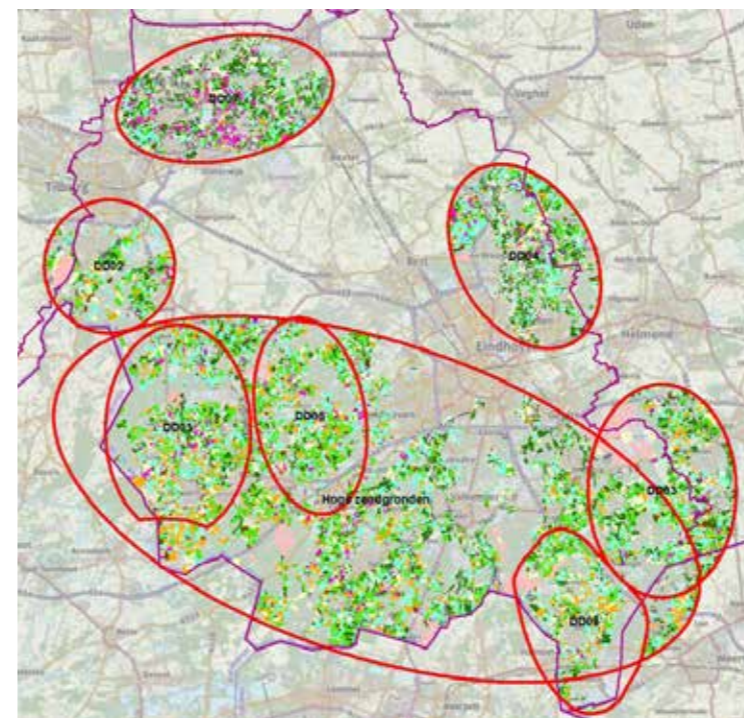
Vruchtbare Kringloop Zuid-Holland
Provincie Zuid-Holland stimuleert met het project Proeftuin Vruchtbare Kringlopen, LTO Noord om samen met de agrariërs van de verschillende sectoren nieuwe samenwerkingsverbanden op te zetten om kringlopen te sluiten. Met als doel concrete praktijkgerichte activiteiten te ontwikkelen om samen aan de slag te gaan met het sluiten van kringlopen.

Met de DAW-impuls mooie stappen gezet in 2019

Wateropgaven per waterschapgebied in kaart gebracht

Het team dat werkt aan de DAW Impuls heeft in 2019 mooie meters gemaakt. Onder leiding van projectleider Gisèle Snels zijn voor alle waterschapgebieden in Nederland de water- en bodemopgaven in kaart gebracht. Komend jaar staat in het teken van het delen van de uitkomsten met de boeren. Herkennen zij de uitkomsten en wat zien zij als belangrijke water- en bodemopgaven in hun eigen gebied? En, welke maatregelen zien zij als succesvol?

“We zijn nu twee jaar bezig met de DAW Impuls”, vertelt Snels. “In deze periode hebben we samen met de waterschappen in beeld gebracht aan welke water- en bodemopgaven er in de verschillende waterschapgebieden nog gewerkt moet worden om de KRW-doelen te halen. We hebben daarbij vooral gekeken naar wat boeren en tuinders zelf kunnen doen voor een betere benutting van nutriënten of het verbeteren van de bodem- en waterkwaliteit. Als boeren en tuinders effectieve maatregelen kunnen nemen die hieraan bijdragen, dan hebben zij een hogere opbrengst van hun grond, kunnen ze in sommige gevallen water beter vasthouden en vindt er minder uitspoeling van nutriënten op het oppervlaktewater plaats. Een win-win situatie.”

Gebiedsdocumenten

Nu de opgaven in de gebieden helder in kaart gebracht zijn, is het team druk bezig met het verwerken van alle gegevens in gebiedsdocumenten. “We nemen hier in op welke opgaven we zien en welke mogelijke maatregelen de agrarisch ondernemers in dat gebied kunnen nemen”, licht Snels toe. “We maken daarbij gebruik van gegevens van STOWA en Wageningen University & Research Environmental sciences, maar natuurlijk ook van gegevens van de waterschappen. Zij hebben in beeld wat de bronnen van herkomst van bepaalde nutriënten zijn. Dit alles voegen we samen in een zo compleet mogelijk document waar de Regiocoördinatoren mee naar de boeren en tuinders in de verschillende gebieden kunnen.”

In gesprek met boeren en tuinders

“De komende maanden, voorjaar 2020, gaan we aan de slag met het bespreken van de uitkomsten met de portefeuillehouders water van de LTO-afdelingen”, zegt Snels. “Met hen bespreken we niet alleen de uitkomsten, maar staan we vooral stil bij het handelingsperspectief van de boeren. Waar hebben zij invloed op en wat voor maatregelen zijn het meest effectief? We overleggen met de portefeuillehouders op welke wijze zij dit met hun eigen achterban bespreken. De uitkomsten van deze gesprekken verwachten we in het najaar van 2020. Uiteindelijk werken we ernaar toe dat er uitvoeringsovereenkomsten tussen de agrarisch ondernemers en de waterschappen worden gesloten. Vanaf 2022 kunnen we dan gericht aan de slag met de restopgaven die er nog liggen om de KRW-doelen in 2027 te halen.”

Alles komt bij elkaar in de Impuls

Naast de DAW Impuls zijn er nog veel andere onderzoeken, zoals de Nationale Analyse van PBL, het Deltaplan Zoetwater en er komt een nieuw GLB. Hoe verhouden deze onderzoeken en ontwikkelingen zich tot de DAW Impuls? “We proberen in het eindrapport alles bij elkaar te brengen”, laat Snels weten. “We nemen de uitkomsten van het Deltaplan Zoetwater mee in de gebiedsdocumenten, vooral op het gebied van beschikbaarheid van water en verzilting. Ook de resultaten van het onderzoek dat PBL naar de waterkwaliteit heeft uitgevoerd nemen we mee. Uiteindelijk moet dit alles resulteren in DAW-maatregelenpakketten die in het nieuwe GLB meegenomen kunnen worden, zodat er ook financiële middelen zijn om aan de restopgaven voor de KRW-doelen te werken. Een mooie uitdaging waar we met elkaar voor staan, maar ik ben ervan overtuigd dat we dit tot een succes kunnen maken.”

DAW biedt veel meer dan alleen subsidie

DAW belangrijk hulpmiddel bij verbeteren bodem- en waterkwaliteit voor Gelderland

“Provincie Gelderland is het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer”. Bart van Moorsel, beleidsadviseur landbouw bij de provincie Gelderland, zegt het met een glimlach maar in zijn toon hoor je de stelligheid doorklinken: vanaf het ontstaan is Van Moorsel betrokken. Dankzij zijn inzet heeft de provincie Gelderland de activiteiten van het initiatief omarmd. “Het DAW heeft in 2019 een breed scala aan instrumenten laten zien om resultaten in de landbouwsector te boeken. Het doel waarnaar de beweging streeft, is gelijk aan wat de provincie wil voor Gelderse agrariërs.”

Het beleid van de provincie Gelderland is gericht op een toekomstbestendige landbouwsector binnen de kaders die er zijn, zegt landbouwadviser Bart van Moorsel. “Die sector wil de gevolgen voor de omgeving zo veel mogelijk beperken, denk aan de uitspoeling naar het grond- en oppervlaktewater verminderen. Tegelijkertijd moet er ook voldoende rendement voor ondernemingen te behalen zijn. We willen een win-situatie.” Van Moorsel ziet het DAW als het belangrijkste hulpmiddel om die doelen te realiseren. “Samen met de subsidies die wij als provincie beschikbaar stellen, boeken we goede resultaten.”

Loonwerkersregeling

Als succesvol voorbeeld denkt Van Moorsel aan de loonwerkersregeling die in 2019 heeft geleid tot veel extra investeringen door agrarische loonwerkbedrijven. Provincie Gelderland stelde 1 miljoen euro subsidie beschikbaar aan deze bedrijven die investeren in bodem- en waterkwaliteit. Juist loonwerkers bewerken met één machine veel hectares. Investeringen in hun machines hebben een groter effect op uitspoeling, vindt Van Moorsel. “Er is veel gebruik gemaakt van deze regeling.” Ook is in 2019 veel geïnvesteerd door de fruitsector in Rivierenland. Het potje Fysieke Investerings DAW van ruim 4 ton is op. “De fruitsector heeft veel geïnvesteerd om gewasbeschermingsmiddelen te verminderen, mooi dat de provincie daaraan heeft kunnen bijdragen via het DAW.”

Méer dan alleen subsidie

Door de melkveesector is juist weinig gebruik gemaakt van de investeringsregeling die de provincie Gelderland in samenwerking met het DAW beschikbaar stelde. Van Moorsel: “Begrijpelijk, de melkveeboeren hebben een aantal zware jaren gehad door de droogte en daarvoor de fosfaatproblematiek. Investeren is nu vaak niet aan de orde. Daarom vind ik het zo goed dat het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer meer is dan alleen subsidie verstrekken, het is ook kennis en ervaringen delen.” Van Moorsel denkt meteen aan het DAW-project Vruchtbare Kringloop Achterhoek en Liemers. “Een schoolvoorbeeld over hoe kennisdeling tussen boeren onderling en met deskundigen tot prachtige resultaten leidt.”

Het project is afgesloten, maar VKA wordt nu gedragen door de boeren zelf en gaat door als vereniging. Ik ben heel trots op wat is bereikt.”

Waar kunnen wij bijdragen?

De samenwerking tussen het DAW en provincie Gelderland blijft als het aan Van Moorsel ligt innig. “Zeker omdat het DAW steeds meer kijkt naar wat nodig is aan maatregelen per bedrijf, soms zelfs per perceel. Neem bijvoorbeeld Waterwijs Boeren dat sinds 2019 loopt en voor iedere deelnemer een Bedrijfsbodem- en waterplan maakt. We juichen dat toe, want zo ontstaat een helder beeld van wat de opgave is voor de landbouw. Dat biedt de sector duidelijkheid en de provincie de mogelijkheid gericht te ondersteunen.”

Praktijkverhaal:

Meer aandacht voor maatregelen op gebied van verdroging

Tuinder Gert Smits kiest voor druppelirrigatie

Door de droge zomer van 2018 en 2019 krijgen boeren en tuinders steeds meer aandacht voor maatregelen op het gebied van verdroging. Agrariërs verbeteren het vochtvasthoudend vermogen van de bodem, plaatsen stuwjes om water langer vast te houden of kiezen net zoals tuinder Gert Smits voor druppelirrigatie.

Het was dit jaar in Heurne (Achterhoek) net zo droog als in 2018. Tuinder Gert Smits zag dat in het voorjaar al aankomen en hakte de knoop door: hij koos voor druppelirrigatie. Op het 3 hectare grote perceel met asperges van de groentekweker uit Heurne is sinds dit voorjaar een druppelirrigatiesysteem aangelegd. De aspergeteelt leent zich er goed voor, vindt de Achterhoeker. "Beter dan bijvoorbeeld prei waar de rijafstand tussen de groenten veel kleiner is. Dan heb je ook meer slang nodig." En nu was voor 1 hectare al 5000 strekkende meter druppelslang nodig, met een afstand van 2 meter tussen de rijen met asperges. "De aanleg van een druppelirrigatiesysteem is bij de asperges als eerste rendabel voor mij."

De installatiewerkzaamheden vielen de deelnemer aan het project Waterwijs Boeren (grondwaterbeschermingsgebied) mee. De druppelleiding (300 euro per hectare) werd in de bodem gelegd, net zoals de hoofdleiding (500 euro per hectare) waar alle slangetjes op aangesloten zijn. De druppelslang zal Smits volgend jaar weer moeten vervangen: niet alleen omdat het water uit de slangetjes muizen kan aantrekken, maar ook omdat het perceel iedere winter wordt geploegd.

Besparing op kosten en energie

Met inderdaad een net zo droge zomer als in 2018 heeft Gert Smits naar eigen zeggen de juiste keuze gemaakt met zijn nieuwe systeem: "Ik zit in de droogste hoek van het land, had ik dit jaar geen druppelirrigatie aangelegd dan had ik weer 6 keer moeten beregenen met de haspel à 1200 euro per hectare." Het bespaart hem tevens veel tijd en energie: 1 bar in plaats van 10 bar met de haspel. "Ook interessant vind ik dat je vloeibare meststoffen mee kan geven aan je teelt via de druppelleiding. Dat is op dit perceel momenteel nog niet nodig maar is een optie voor in de toekomst."

Minder verdamping

Zijn aspergeteelt was zichtbaar beter dan in 2018, vindt Smits. "Hoewel ik toen veel heb beregend met de haspel. Je merkt dat het vocht met het irrigatiesysteem dicht bij de wortel wordt toegediend, je hebt minder verdamping door de wind. Ik ben heel tevreden." Het systeem bij de groentekweker kan dan ook op veel belangstelling rekenen, al meerdere collega-boeren en een studiegroep van Vruchtbare Kringloop Achterhoek zijn langs geweest om te kijken.

Smits zal zijn ervaringen ook delen in het project Waterwijs Boeren, een project dat zich richt op het verminderen van nitraatuitspoeling op grondwaterbeschermingsgebieden in Gelderland. Smits neemt sinds kort deel. "Ik wil meer kennis opdoen over efficiënte benutting van nutriënten en mineralen en wil inzicht in onze uitspoeling. Het druppelirrigatiesysteem zal interessant vergelijkingsmateriaal opleveren binnen het project."

Colofon

Titel

Jaarverslag Deltaplan Agrarisch Waterbeheer 2019

Interviews en eindredactie

Mirjam Schreuders, Lytza Post en Titia Bouman

In opdracht van:

Kernteam DAW

Vormgeving

Comceptum Genemuiden

Drukwerk

Kadaster

Datum

Februari 2020

www.agrarischwaterbeheer.nl